

Tlačová konferencia, Bratislava 20.4.2007

VLÁDNY NÁVRH NOVELY LESNÉHO ZÁKONA, STRATÉGIA REFORMY LESNÉHO HOSPODÁRSTVA

Dňa 18. apríla 2007 schválila vláda SR s pripomienkami **návrh zákona**, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. **326/2005 Z. z. o lesoch**. Návrh novely zákona o lesoch prebieha súčasne so zverejneným návrhom **Národného lesníckeho programu**, ktorý je v súčasnosti po ukončení pripomienkového konania. Oba návrhy pripravilo Ministerstvo pôdohospodárstva SR v súlade s Programovým vyhlásením vlády, v ktorom sa vláda zaviazala „*zosúladiť všeobecne záväzné právne predpisy ovplyvňujúce trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch - zákona o lesoch, zákona o poľovníctve a zákona o ochrane prírody a krajiny, v záujme zabezpečenia ekologickej rovnováhy a stability krajiny pri racionálnom využívaní produkčných a mimoprodukčných funkcií lesov*“ (PVV, 2006).

V prípade, že má vláda záujem o zabezpečenie racionálneho využívania produkčných a mimoprodukčných funkcií lesov, existuje množstvo opatrení, ktoré môže vláda zrealizovať bez toho, aby zasahovala do procesu slobodnej trhovej výmeny a prirodzených vlastníckych práv spôsobmi, ktoré deformujú ekonomiku LH a vzťahy všetkých účastníkov výmeny súvisiacej s tovarmi a službami poskytovanými lesným hospodárstvom. Poznatky ekonomickej vedy potvrdzujú, že kvalitné životné prostredie v lesoch a optimálne využívanie mimoprodukčných funkcií lesov je možné dosiahnuť práve (a najmä) nezasahovaním v ekonomických oblastiach, v ktorých nemá vláda svoje prirodzené pôsobenie (týmto súčasnými zásahmi je napríklad regulácia cien, vládne intervencie vo vlastníctve lesných pozemkov, preferovanie niektorých účastníkov trhu a pod.), ale práve naopak, posilňovaním účasti vlády v oblastiach, ktoré prináležia jej pôsobeniu: t.j. v dôslednom stanovovaní, presadzovaní a vymáhaní práva (vrátane účinnej kontroly).

Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika sa v rámci svojich aktivít dlhodobejšie venuje i oblasti životného prostredia a podnikania v odvetviach súvisiacich so životným prostredím. V záujme skúmania podstaty vládnych opatrení súvisiacich s využívaním lesov sme v 7. novembra 2006 zorganizovali v Ružomberku konferenciu s názvom „Alternatívy rozvoja lesného hospodárstva v SR“ a v jej nadväznosti spracovali štúdiu „Východiská reformy lesného hospodárstva na Slovensku“, ktorej cieľom bolo poskytnúť *komplexnú argumentačnú bázu dát a poznatkov*, ktoré majú podporovať predchádzajúce tézy a predstavovať východiská reformy lesného hospodárstva v SR, teda principiálne predpoklady pre zásadnú zmenu vládneho prístupu v oblasti usporiadania spoločenských vzťahov v lesnom hospodárstve (štúdiu je dostupná v PDF formáte na <http://www.konzervativizmus.sk/article.php?1406>).

Na základe tejto štúdie **sme pripravili rámcový návrh opatrení, ktoré by mala vláda uplatniť v reforme lesného hospodárstva** tak, aby boli naplnené i ciele z Programového vyhlásenia vlády. Keďže tieto opatrenia musia zohľadňovať nielen akútnosť a závažnosť konkrétnych problémov, ale i *reálne možnosti* vlády presadiť tieto riešenia v podmienkach zviazaných medzinárodnými dohovormi, ako aj pod verejnou mienkou, ktorá vytvára mantinely pre zásadné zmeny vo vládnych prístupoch, navrhli sme viacero „balíkov“ návrhov opatrení, ktoré majú rôznu prioritu z pozície ich presaditeľnosti (nie však dôležitosti!).

1. „balík“ opatrení: kontrola hospodárenia v lese, daň z pozemkov

Prvý súbor opatrení je zameraný najmä na odstránenie problémov súvisiacich s nadmerne *reštriktívnou kontrolou hospodárenia v lese a s daňou z pozemkov*. Poznatky o legislatívach

viacerých krajín Európy potvrdzujú fakt, že slovenská legislatíva určujúca obhospodarovateľom lesa viaceré povinnosti (najmä povinnosť lesného hospodárskeho plánu, lesnú hospodársku evidenciu a povinnosť odborného lesného hospodára) je nadmerne reštriktívna, neefektívna pre dosiahnutie cieľov, ktoré si stanovuje, a spôsobujúca zároveň nadmerné zvyšovanie nákladov na hospodárenie v lese pre vlastníkov lesov (resp. obhospodarovateľov). V prípade dani z pozemkov ide o viacero problémov, ktoré s jej vyrubovaním súvisia: predovšetkým ide o nesystémové riešenie, ktoré vymáha daň od vybranej, špecifickej skupiny vlastníkov a podnikateľov, pričom táto daň pokrýva časť rozpočtu samospráv, teda nákladov na činnosti v prospech všetkých verejných oblastí, ktoré spadajú do kompetencie samospráv. Osobitným problémom je možnosť samospráv meniť sadzbu dane, čo spôsobuje deformáciu rovných podmienok podnikania v tejto oblasti, znevýhodňovanie niektorých podnikateľov voči iným. **Kontrolu hospodárenia v lese navrhujeme prehodnotiť a znížiť jej intenzitu, daň z pozemkov navrhujeme zrušiť (v nadväznosti na riešenie výpadku príjmov samospráv).** K týmto opatreniam je potrebné pripočítať i **riešenie zákona o energetike**, ktorý znemožňuje vlastníkom lesov domôcť sa náhrad majetkovej ujmy spojenej s výstavbou a prevádzkou líniových stavieb (najmä plynovody a elektrické vedenia) – tento problém však nebol (zatiaľ) predmetom štúdie KI.

2. „balík“ opatrení: ochrana prírody, náhrady za obmedzenia hospodárenia, holoruby a iné

Prvý súbor opatrení predstavuje riešenia, ktoré je možné zmeniť pomerne jednoduchým procesným spôsobom (t.j. najmä zmenou národnej legislatívy prostredníctvom Národnej rady SR). Výrazne zložitejším spôsobom je možné uskutočniť ciele v druhom súbore opatrení, ktoré sú zamerané na problematiku *holorubov a ochranu prírody*, pretože tieto sú výrazne konfliktnými spoločenskými témami. V prípade ochrany prírody je presaditeľnosť zásadnej zmeny znížená zároveň i z dôvodu záväzkov vyplývajúcich z legislatívy Európskej únie.

Slovensko patrí medzi krajiny s najvyšším podielom vládou chránených území, na ktorých podliehajú vlastníci vládnym zákazom alebo podmieneným zákazom rôznych činností. Vláda však tieto zákazy „nakupuje“ bez toho, aby vlastníkom uhradila zodpovedajúcu kompenzáciu za obmedzenia, ktorá im náleží i v zmysle Ústavy SR. Fakty navyše naznačujú, že tieto obmedzenia stanovila vláda často bez racionálnych a odborne spôsobilých kritérií. Podobným spôsobom vláda určuje obmedzenia a zákazy ťažby holorubným spôsobom. Uplatňuje ich bez odborne korektných kritérií a v rozpore s praxou z veľkej časti slobodných krajín sveta, v ktorých sú tieto obmedzenia uplatňované v oveľa nižšom rozsahu a intenzite – pričom environmentálne dopady sú striktné kontrolované. **System ochrany prírody a je potrebné prehodnotiť a presadiť postupnú, verejnou i orgánmi EÚ akceptovanú zmenu smerom k uvoľneniu podmienok podnikania pre vlastníkov lesa. Akútne je potrebné riešiť problematiku náhrad za obmedzenia hospodárenia, ktoré nezohľadňujú ani približne reálnu hodnotu ujmy spôsobenú konkrétnymi vládnymi reguláciami.** K týmto problémom je potrebné riešiť **problematiku poľovníctva**, ktorá nebola (zatiaľ) predmetom štúdie KI.

3. „balík“ opatrení: vlastníctvo lesnej pôdy, využívanie lesov verejnou

Posledný, tretí súbor opatrení sa zameriava na problémy, ktoré sú ťažko presaditeľné, avšak sú veľmi vážne, dôležité a je potrebné ich riešiť. Tieto problémy súvisia *so štátnym vlastníctvom lesnej pôdy a s využívaním lesov verejnou*. Štát vlastní takmer 42 percent

lesných pozemkov (obce ďalších takmer 10 percent, k tomu štát užíva ďalších 17 percent nešťatných lesov). Najväčší štátny podnik, Lesy SR, požíva mnoho vládnych výhod: vláda mu pridela status prirodzeného monopolu, nedávno posilnila koncentráciu rozhodovania centra na úkor odštepných závodov. Napriek tomu (alebo práve kvôli tomu) sú Lesy SR podnikom s dlhodobou nestabilnými ekonomickými výsledkami a s neustálou výmenou manažmentu. Vláda bráni privatizácii lesov a tento proces treba prehodnotiť v záujme odstránenia vysokých rizík korupcie, ekonomickej nestability a zvýšenia konkurencie v tomto odvetví podnikania.

Voľný vstup verejnosti do lesa a právo verejnosti na zber niektorých plodov patrí medzi najkontroverzejšie legislatívne rozhodnutia vlád. Málokto si uvedomuje, že právo voľného vstupu verejnosti do lesa – hoci jeho „zvyk“ pretrváva už od čias dávno pred komunistickým režimom – je výraznou brzdou pre skvalitnenie životného prostredia našich lesov i pre rozvoj tých služieb pre verejnosť, pre ktoré je tento vstup umožnený, navyše toto právo nie je v mnohých krajinách sveta právom prisúdeným verejnosti, ale práve naopak, ponechané na rozhodnutie vlastníkov lesa. Zamedzovanie vzniku voľných výmenných vzťahov má podobné dôsledky i v zbere lesných plodov, ktoré sú úžitkom „zberačov“ bez (i na úkor) úžitku vlastníkov lesa. Uvedomujeme si však, že tieto problémy sú spoločensky príliš konfliktné na to, aby ich bolo možné riešiť bez širokej a dôslednej verejnej diskusie, ktorá povedie k nachádzaniu modelu trhových riešení v tomto probléme.

Návrhy reformy LH: KI vs. vláda

Na základe skúmania podstaty vládnych opatrení súvisiacich s využívaním lesov (zverejnených v štúdii) môžeme konštatovať, že **zmeny pravidiel**, ktoré sa uskutočnili v lesnom hospodárstve za ostatných 18 rokov, **výrazne zaostávajú v liberalizácii podmienok podnikania i v presadzovaní prirodzených vlastníckych práv, zaostávajú i za legislatívnym rámcom moderných krajín sveta**. Slovenská legislatíva lesného hospodárstva patrí preukázateľne medzi **najprereregulovanejšie** spomedzi krajín EÚ.

Vládny návrh novely zákona o lesoch obsahuje niekoľko zmien, ktoré však nepredstavujú zásadnú zmenu vládneho prístupu k manažmentu lesného hospodárstva, ale sú len pokračovaním neefektívnych vládnych zásahov voči slobode podnikania a prirodzeným vlastníckym právam v lesnom hospodárstve. Vládny návrh sa nezaobrá (s výnimkou problematiky holorubov) žiadnym zo závažných problémov súvisiacich so súčasnými opatreniami vlády v lesnom hospodárstve, ktoré brzdia rozvoj lesného hospodárstva. Niektoré navrhované opatrenia v novele lesného zákona sú dokonca v priamom rozpore s proklamovanými cieľmi vlády, napríklad boja proti korupcii (návrh predpokladá zrušenie povinnosti ministra menovať riaditeľov krajských lesných úradov na základe výberového konania).

Národný lesnícky program (v súčasnosti po pripomienkovom konaní) namiesto predloženia komplexnej sústavy vládnych opatrení – vrátane vzťahu vlády ku všetkým identifikovaným problémom – predkladá len ekonomicky deštruktívny dotačný program („sociálny štát“), ktorý navyše predstavuje len opatrenia s predpokladaným nízkym efektom na rozvoj lesného hospodárstva v SR.

•

Radovan Kazda, analytik KI pre agrárnu a environmentálnu politiku

Curriculum Vitae: <http://www.konzervativizmus.sk/article.php?338>